

ผักตืด ช่วยสมานแผล

ร้อยไม้พินยา

ไชยง รุจจนเวก

ในฐานะที่พอรู้เรื่องพืชสมุนไพรอยู่บ้าง ผมรู้สึกลำบากใจทุกครั้ง ที่ในวงสนทนา กล่าวถึงการใช้ใบของต้นสาบเสือ ห้ามเลือด ไม่ใช่เพราะว่ามันไม่จริง หรือว่า ใบสาบเสือเป็นพิษเป็นภัยอะไร แต่คงเป็นเพราะ เราลืมนึกคิดไปว่า มีความจำเป็นแค่ไหนต่างหาก ที่จะนำใบไม้ที่อาจปนเปื้อนฝุ่นละออง มูลนก มูลสัตว์ มาใส่บาดแผล เพื่อห้ามเลือด

ถ้าเป็นบาดแผลเล็กน้อย เลือดก็จะหยุดไหลได้เองอยู่แล้ว ส่วนบาดแผลที่มี **การฉีกขาดของหลอดเลือดขนาดใหญ่ ก็ร้อยก็พันใบสาบเสือก็ช่วยไม่ได้แน่ครับ**

คนและสัตว์ มีกลไกที่ทำให้เลือดแข็งตัว เป็นลิ่มเลือดอยู่แล้ว เหตุที่เลือดยังไม่ไหลเวียนอยู่ในร่างกายได้ โดยไม่ก่อตัวเป็นลิ่ม ก็เพราะกระบวนการแข็งตัวนี้ยังไม่ถูกเปิดสวิทช์การทำงาน เมื่อมีการฉีกขาดของหลอดเลือด การสัมผัสกับพื้นผิวที่ฉีกขาด สารจากเซลล์หลอดเลือดและเนื้อเยื่อภายนอก เป็นตัวเปิดสวิทช์กลไกการสร้างลิ่มเลือด และเมื่อการบาดเจ็บได้รับการแก้ไขแล้ว ก็จะมีอีกกระบวนการหนึ่งมาสลายลิ่มเลือดให้หมดไป

เมื่อมีบาดแผล สิ่งที่น่าเป็นห่วง ไม่ใช่การห้ามเลือด หากแต่เป็นการติดเชื้อและการสมานแผล แผลที่สกปรก มีโอกาส

ติดเชื้อได้มาก หายยาก และการสมานแผล ก็ใช้เวลานานขึ้นด้วย

กล่าวโดยรวม การสมานแผลมี 3 ระยะ คือ ระยะอักเสบ เป็นการตอบสนองต่อการบาดเจ็บ มีการหดตัวของหลอดเลือด และมีการสร้างลิ่มเลือดเพื่อหยุดการไหลของเลือด เมื่อเลือดหยุดไหลแล้ว หลอดเลือดจึงกลับขยายเพื่อเปิดทางให้เซลล์ชนิดต่างๆ รวมทั้งเม็ดเลือดขาว และสารที่ช่วยต่อสู้กับสิ่งแปลกปลอม เข้ามายังบริเวณบาดแผล ซึ่งทำให้การอักเสบปรากฏเป็นอาการปวด บวม แดง ร้อน

ระยะต่อมาเป็นการซ่อมสร้างเนื้อเยื่อ ที่มีการสร้างคอลลาเจนและเนื้อเยื่อเกี่ยวพันที่ช่วยยึดเซลล์ ตลอดจนการสร้างหลอดเลือดที่ขึ้นใหม่ เพื่อนำพาออกซิเจนและสารอาหารไปสู่เนื้อเยื่อใหม่ให้เพียงพอ ซึ่งสังเกตเห็นได้จากสีของเนื้อเยื่อ ถ้ามีสีคล้ำแสดงว่าได้รับออกซิเจนและสารอาหารไม่เพียงพอ หรือมีการติดเชื้อ

ระยะสุดท้าย เริ่มต้นเมื่อปากแผลปิดสนิท คอลลาเจนยึดหยุ่นน้อยลงและกลายเป็นแผลเป็น หลอดเลือดฝอยที่ไม่จำเป็นสลายไป

เมื่อไม่นานมานี้ มีรายงานวิจัยเรื่อง **หนึ่งจากประเทศอินเดีย ระบุว่า สารสกัดจากพืชสมุนไพรชนิดหนึ่งในเมืองไทยเรียก “ผักตืด” มีฤทธิ์ทำให้แผลหายเร็วขึ้น**

เรื่องนี้แม้ยังไม่อาจนำมาปรับใช้ได้ทันที แต่ก็สมควรนำมาเล่าสู่กันฟัง เชื่อว่า

หลายคนไม่รู้ด้วยซ้ำว่า “ผักตืด” หน้าตาเป็นอย่างไร

ผักตืดเป็นไม้พุ่ม อายุหลายปี ใบรูปไข่ ขนาดฝ่ามือเด็ก หลังใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม ดอกสีขาว ออกเป็นช่อ แบบดอกมะเขือทั่วไป ผลกลม ขนาดปลายนิ้วก้อยเด็ก เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีส้มและแดง ขยายพันธุ์ได้โดยการปักชำ และเพาะเมล็ด ปลูกเป็นไม้ประดับก็สวยดี

ใบและยอดอ่อน เป็นผักพื้นบ้าน มีรสฝาดขม คนเหนือนิยมใส่ในแกงแค แกงกับหัวปลี หรือแกงป่าหูนุ (ขมุน) เข้ากันดีที่สุด การแพทย์พื้นบ้านไทยใช้ใบต้มกิน เพื่อลดไข้ บรรเทาอาการหวัด คนในแคว้นอัสสัมของอินเดียใช้ใบตำพอกเพื่อสมานแผล และต้มกินเพื่อขับไล่พยาธิไส้ และใช้รากต้มน้ำกินเพื่อขับปัสสาวะ

ในส่วนฤทธิ์สมานแผลของผักตืดนั้น การศึกษาในสัตว์ทดลองพบว่า สารสกัดจากใบผักตืดลดระยะเวลาที่ใช้ในการสมานแผล ลดพื้นที่แผลเป็น เพิ่มความแข็งแรงและความยืดหยุ่นของคอลลาเจนบริเวณแผลเป็น งานวิจัยอื่นก็ยังพบว่า มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและแบคทีเรีย ซึ่งอาจมีส่วนช่วยส่งเสริมฤทธิ์สมานแผลได้อีกทางหนึ่งด้วย

ด้วยความเป็นครุ หากมีใครถามว่า ควรใช้สมุนไพรชนิดไหนห้ามเลือด ผมก็คงไม่แนะนำให้ใครใช้ใบสาบเสือ ใน พ.ศ.นี้แล้ว แต่เมื่อใครๆ ยังอยาก

เล่าขานภูมิปัญญาที่อยู่ ผมงก็คงไม่ห้าม

ด้วยความเป็นราษฎร หากมีใครถามว่า
สังคมไทย พ.ศ.นี้ มีธรรมาภิบาลหรือไม่
ผมงก็ไม่อาจลืมเรื่องการหนีราษฎรบังหลวง
การเลือกปฏิบัติ การประวิงเวลา
สังคดี และความอยู่ดีธรรมอื่น
ที่มีให้เห็นอยู่ทนโทนนี้ได้

แต่จะให้ไปยีนกล่าว
โทษใครที่อนุสาวรีย์
โหนดๆ ก็ไม่ไปทั้งนั้น
บอกตามตรง
ผมงกลัวครับ

ผศ.ดร.ไชยยง
รุจจนวท ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านเภสัชวิทยา
ของพืชสมุนไพรและ
พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน
สำนักวิชแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง